

Pronominal Clitics in North and South Bashāgardi; A Typological Analysis

Sepehr Seddiqi-nejad¹ & Abbas Ali Ahangar² & Behrooz Barjasteh Delforooz³
& Shahla Sharifi⁴
(145-168)

Abstract

From past decades, the study of “clitic”, as a dependent and intermediate element that simultaneously represents some shared properties of the two morpheme types - “free word” and “affix”, has been the center of attention for different linguistic approaches as well as the investigation issue for scholars from different linguistic fields. Among them, by focusing on distinctive features as well as discovering and proposing universal parameters for clitics, language typologists have also played a crucial role in identifying, analyzing and explaining their typological behavior and, as a result, have paved very effective steps in developing the studies for this challenging linguistic unit. Considering the determinant position and the undeniable importance of analyzing understudied linguistic variants in typological surveys, the present study tries to evaluate and analyze the North and South Bashāgardi pronominal clitics based on Aikhenvald’s (2003) typological model and universal parameters, and hence, to achieve a theoretical explanation for their typological nature, characteristics, tendencies and behavior. To this end, the research intended linguistic corpus was collected in a natural environment of language use by fieldwork method and via questionnaires, translating selected structures and sentences, and recording the free speech of eight (five men and three women) native, middle-plus aged, illiterate, and permanent resident informants, and then was transcribed and analyzed. According to the authors’ initial hypothesis, the nature, tendencies, and behavior of the investigated elements in Bashāgardi are compatible with Aikhenvald (2003)’s proposed universals for clitics. In like manner, the research findings overtly show that the clitics’ universal properties and typological behaviors and tendencies, such as freedom in host selection, non-correlation with phonological words, correlation with syntactic words, appearance after all affix types, and having phonological coherence, idiosyncratic phonotactics, segmental structure, syntactic order, syntactic domain and syntactic rules are implemented in Bashāgardi clitics along with possible theoretical explanations for those properties and tendencies. As a result, the typological parameters of the documented research model maximally approve the authors’ hypothesis and hence, the cliticness of all the studied elements.

Keywords: Bashāgardi, Language typology, Typological parameter, Pronominal clitics, Word, Affix.

Received: 9, June, 2019; Accepted: 23, August, 2021

doi
10.22059/jolr.2020.283121.666516
Print ISSN: 2288-1026-Online ISSN: 3362-2676
<https://jolr.ut.ac.ir>

1. Ph.D. Candidate of General Linguistics University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.
2. Professor of General Linguistics University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.
Email of the corresponding author: ahangar@english.usb.ac.ir
3. Assistant Professor of Iranian Languages University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.
4. Associate Professor of General Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

1. Introduction

Bashāgardi (=Bashkardi) is a general name for a considerable number of dialects spoken in south-east regions of Iran, and related to the South-west family of Iranian dialects. This under-studied dialect is divided into three branches, including North Bashāgardi, South Bashāgardi, and Bashāgardi variants spoken in areas out of Bashāgard borders. Some researchers have investigated the different fields of Bashāgardi, and have achieved pertinent results. Among the previous studies, the investigation of Bashāgardi Pronominal Clitics based on the typological approach is outstandingly ignored. However, employing split-ergative structure and agent clitics has given a high variety to the use of pronominal clitics in this dialect. To fill this research gap, the present study tries, for the first time and based on the universal model of Aikhenvald (2003), to evaluate and systematically analyze the typological tendencies of Bashāgardi pronominal clitics, and to achieve a theoretical explanation for their nature and typological behavior. More precisely, this study aims to answer these questions: 1- what are the typological features of Bashāgardi pronominal clitics?; 2- what is the theoretical analysis and explanation for their nature and typological behavior?; and 3- to what extent is Aikhenvald's (2003) typological model applicable and efficient in identifying, evaluating, and analyzing the behavior of Bashāgardi pronominal clitics?

2. Literature Review

In this section, only two previous studies carried out on Bashāgardi, with closest relationship to the subject of the present study, have been reviewed. Seddiqi-nejad (2010) surveys different forms and syntactic functions of agent clitics in South Bashāgardi, and accounts for their usage in split-ergative structure. Seddiqi-nejad et. al. (2016) describes the pronominal and case systems in South Bashāgardi, and enumerates the personal endings, agent clitics, and two sets of distinct object clitics with different syntactic behaviors in it. Of course, the aim of these studies has been to merely survey their subject matters from a descriptive-synchronic point of view.

3. Methodology

The research data were gathered by fieldwork and via questionnaires, translating purposeful structures and sentences, and recording the free speech of eight qualified informants, and then transcribed. Next, different forms and syntactic functions of North and South Bashāgardi pronominal clitics were enumerated, and finally, their typological tendencies and behaviors have critically been examined according to the fifteen universal and typological parameters posed by Aikhenvald (2003). Of course, the method of application, function, and the aim of each parameter has been described, as well.

4. Results

Based on the findings of the present study, out of a total of 15 typological parameters proposed by Aikhenvald (2003), eleven are implemented in (North and South) Bashāgardi pronominal clitics along with theoretical explanations for those properties and tendencies. They include encliticness, freedom in host-selection, occurring in fixed Wackernagel position, correlation with syntactic words, non-correlation with phonological words, occurring after all affix types, having idiosyncratic phonological and phonotactic features, creating uncommon consonant clusters at host-clitic border, having idiosyncratic syntactic order,

having various syntactic domains at sentence, phrase, and word levels, and having two idiosyncratic syntactic rules of clitic-doubling and clitic-climbing.

5. Discussion

To discuss and argue our results, we make use of various diachronic, synchronic, comparative, and mostly, cross-linguistic pieces of evidence.

6. Conclusions

Based on the results mentioned, we conclude that the typological parameters of the documented research model maximally approve the clitic-hood of pronominal clitics in (North and South) Bashāgardī. Moreover, for special behaviors and tendencies of these linguistic elements, some theoretical explanations could be presented such as solidarity between dominant suffixal morphology and exploiting enclitics, solidarity between non-correlation with phonological word and not receiving stress/pause, solidarity between wide host-selection and belonging to the sentence structural level, and implementation of elements' logical/semantic nearness in their syntactic order. Finally, it's proved that Aikhenvald's (2003) theoretical model presents a scientific, efficient, theory-based, systematic, and applicable framework with explanatory efficiency to evaluate, classify, and analyze the behavior and tendencies of pronominal clitics in (North and South) Bashāgardī.

واژه‌بست‌های ضمیری در بَشاگردی شمالی و جنوبی: تحلیلی رده‌شناختی

سپهر صدیقی نژاد

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

عباسعلی آهنگر^۱

استاد زبان‌شناسی همگانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

بهروز برجسته دلفروز

استادیار زبان‌های ایرانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

شهلا شریفی

دانشیار زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۰/۲۷؛ تاریخ پذیرش مقاله ۹۷/۹/۱۲

چکیده

مطالعه واژه‌بست به‌عنوان عنصری وابسته و بینابین دو رده تکواژی «واژه مستقل» و «وند» که به‌طور هم‌زمان پاره‌ای از ویژگی‌های مشترک هر دو رده را به نمایش می‌گذارد، از دهه‌های گذشته کانون توجه رهیافت‌های گوناگون زبان‌شناسی و موضوع بررسی صاحب‌نظران در حوزه‌های مختلف زبانی بوده است. از آن میان، رده‌شناسان زبان نیز با تمرکز بر مشخصه‌های ممیز و نیز کشف و ارائه پارامترهای جهانی برای واژه‌بست‌ها، نقش بسزایی را در شناسایی، تحلیل و تبیین رفتارهای رده‌شناختی آنها ایفا نموده‌اند و بدین سبب، گام‌های بسیار مؤثری را در پیشبرد مطالعات این واحد زبانی برداشته‌اند. نظر به جایگاه تعیین‌کننده و اهمیت غیرقابل انکار مطالعه گونه‌های زبانی کمتر کاویده در پژوهش‌های رده‌شناختی، پژوهش حاضر درصدد است تا واژه‌بست‌های ضمیری در بَشاگردی شمالی و جنوبی را بر اساس الگوی رده‌شناختی و پارامترهای جهانی آیخن‌وآلد (۲۰۰۳) ارزیابی و تحلیل نموده و از این رهگذر، به تبیین نظری ماهیت، ویژگی‌ها، گرایش‌ها و رفتار رده‌شناختی آنها دست یابد. در این راستا، پیکره زبانی مورد نیاز پژوهش به‌صورت میدانی و به شیوه توزیع پرسشنامه، بازگردانی ساختارها و جملات هدفمند و نیز ضبط گفتار آزاد هشت گویشور (پنج مرد و سه زن) بومی، میانسال به بالا، بی‌سواد و ساکن دائم در منطقه و در محیط طبیعی کاربرد زبان گردآوری، آوانویسی و تحلیل گردید. بر پایه فرضیه اولیه نگارندگان، ماهیت، گرایش‌ها و رفتار عناصر مورد بررسی در بَشاگردی، همسو با جهانی‌های پیشنهادی آیخن‌وآلد (۲۰۰۳) برای واژه‌بست‌هاست. یافته‌های پژوهش هم آشکارا نشان‌دهنده آن است که ویژگی‌های جهانی و گرایش‌ها و رفتارهای رده‌شناختی واژه‌بست‌ها نظیر آزادی در میزبان‌گزینی، ناهم‌ارزی با واژه واجی، هم‌ارزی با واژه نحوی، وقوع پس از همه انواع وندها و برخورداری از انسجام واجی، واج‌آرایی، ساختار زنجیری، آرایش نحوی، گستره نحوی و قواعد نحوی منحصربه‌فرد در واژه‌بست‌های بَشاگردی نیز با امکان ارائه تبیین‌های نظری برای آن ویژگی‌ها و گرایش‌ها تبلور می‌یابد. از این رو، پارامترهای رده‌شناختی الگوی مورد استناد پژوهش، فرضیه نگارندگان و در نتیجه، واژه‌بست بودن همه عناصر مورد بررسی را تأیید حداکثری می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: بَشاگردی، رده‌شناسی زبان، پارامتر رده‌شناختی، واژه‌بست‌های ضمیری، واژه، وند.

۱. مقدمه

بَشاگردی^[۱] عنوان کلی گویش‌های پرشمار جنوب شرق ایران و مرحله گذار گویش‌های فارس و لارستان به بلوچی (شروو^۲، ۱۹۸۸: ۸۴۶)، وابسته به خانواده گویش‌های ایرانی

جنوب غربی (شَرُوء، ۱۹۸۸: ۸۴۶) و دارای سه شاخه شمالی، جنوبی و گونه‌های خارج از جغرافیای بَشْکَرْد است (گِرَشْوِیچ^۱، ۱۹۷۰: ۱۶۳). برخی پژوهشگران حوزه‌های زبانی این گویش را با اهداف سودمندی کاویده و به یافته‌های سزاوار تأملی نیز دست یافته‌اند که تنها دو مورد آنها به واژه‌بست‌های بَشَاگَرْدی جنوبی اشاره کرده‌اند. نخست، صدیقی‌نژاد (۱۳۸۹) است که با هدف توصیف اجزای ساختار واژه‌بست‌های عامل^۲ این گویش را نیز برشمرده و کاربرد آنها در ساختار کُنایی گسسته^۳ را از اختلافات بارز این گونه با فارسی معیار می‌داند. دیگری نیز صدیقی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۴) است که در راستای توصیف دستگاه‌های ضمیر و حالت در بَشَاگَرْدی جنوبی، شناسه‌های فاعلی، واژه‌بست‌های عامل (در زمان گذشته) و دو دسته واژه‌بست مفعولی مجزا با رفتار نحوی متفاوت این گویش (در زمان‌های گذشته و غیرگذشته) را فهرست می‌کند. باید گفت هدف این پژوهش‌ها توصیف محض موضوعات موردنظر خود از منظر زبان‌شناسی توصیفی-همزمانی بوده و هیچ نگاهی به رویکرد و تحلیل رده‌شناختی نداشته‌اند و بررسی رده‌شناختی واژه-بست‌های ضمیری^۴ بَشَاگَرْدی همچنان ناکاویده مانده است. حال آنکه برخورداری این گویش از ساختار کُنایی گسسته و واژه‌بست‌های عامل، تنوع فراوانی به کاربرد واژه-بست‌های ضمیری آن بخشیده است. در راستای برآورده سازی این خلأ پژوهشی و ضرورت بنیادین، جُستار حاضر می‌کوشد نخستین بار و بر اساس الگوی جهانی آيخِن^۵-والد^۵ (۲۰۰۳) ویژگی‌ها/گرایش‌های رده‌شناختی این عناصر را در بَشَاگَرْدی شمالی و جنوبی مورد ارزیابی و تحلیل نظام‌مند و نظریه‌بنیاد قرار داده و به تبیین نظری ماهیت و رفتار رده‌شناختی آنها دست یابد. به بیان روشن‌تر، بنیان این نوشتار بر پاسخ‌یابی به این پرسش‌ها استوار گردیده است: ۱- ویژگی‌های رده‌شناختی واژه‌بست‌های ضمیری بَشَاگَرْدی (شمالی و جنوبی) کدام است؟ ۲- تحلیل و تبیین نظری ماهیت و رفتار رده‌شناختی آنها چیست؟ ۳- کاربردپذیری و کارایی الگوی رده‌شناختی آيخِن‌والد (۲۰۰۳) در شناسایی، ارزیابی و تحلیل رفتار واژه‌بست‌های بَشَاگَرْدی به چه میزان است؟ بدین منظور، در ادامه و پس از مروری کوتاه بر رهیافت‌های نظری مختلف به مطالعه

-
1. I. Gershevitch
 2. agent clitics
 3. split-ergative construction
 4. pronominal clitics
 5. A. Y. Aikhenvald

واژه‌بست، مبانی و چارچوب نظری پژوهش معرفی می‌گردد. بخش سوم نیز پس از برشمردن صورت‌ها و نقش‌های نحوی واژه‌بست‌های ضمیری در این دو گونه زبانی، به ارزیابی و تحلیل دقیق داده‌های گویشی بر اساس پارامترهای رده‌شناختی الگوی پژوهش می‌پردازد. بخش چهارم به نتیجه‌گیری پژوهش اختصاص دارد.

۲- مبانی و چارچوب نظری

ساختگرایان تکواژ را اصلی‌ترین واحد مطالعه زبانی و کوچک‌ترین واحد معنادار یا ایفاکننده نقش دستوری دانسته و آنها را بر اساس شیوه کاربرد به دو رده آزاد و وابسته تقسیم نموده‌اند. تکواژ آزاد (مانند واژه‌های تمام‌عیار) همواره به‌طور مستقل، ولی تکواژ وابسته (نظیر وندها) فقط در اتصال با واژه میزبان^۱ به کار می‌رود (کروگر^۲، ۲۰۰۵: ۱۳). با این همه واژه‌بست^۳ از نظر دستوری و کاربردی در جایگاهی بینابین واژه مستقل و نند قرار می‌گیرد و هم‌زمان پاره‌ای از ویژگی‌های هر دو رده مذکور را نشان می‌دهد^۴ (اسپنسر و لوئیز^۵، ۲۰۱۲: ۳۸)؛ بنابراین، واژه‌بست در هیچ‌کدام از آن دو رده تکواژی نمی‌گنجد و کارایی رده‌بندی دوشقی ساختگرایان را با چالش جدی روبرو می‌سازد. دلیل واضح آن است که بررسی ویژگی‌ها، تحلیل گستره نقشی و تبیین جایگاه و خوانش واژه‌بست، به‌عنوان عنصری فراحوزه‌ای، دست‌کم به سه حوزه متوالی واج‌شناسی، ساختواژه و نحو کشیده می‌شود. بدین سبب، زبان‌شناسان تاکنون سه رویکرد حوزه‌بنیاد واجی/نوایی^۶، ساختواژی و نحوی (و یا تلفیقی^۷) برای مطالعه آن ارائه و تبیین‌های تک-حوزه‌ای (تلفیقی) برای تشریح رفتار، نقش و عملکرد نظام‌های واژه‌بستی^۸ پیشنهاد کرده‌اند. از نظر آندرسن^۹ (۲۰۰۵: ۱)، دستوریان سنتی و زبان‌شناسان تاریخی رویکرد واج‌شناختی و نحو‌شناسان نوین نیز رویکرد ساختواژی/نحوی را دنبال کرده‌اند. حال آنکه پژوهشگران متأخر و کنونی با تمرکز بر فرایند واژه‌بست‌سازی،^۴ رویکردی تلفیقی (از دیدگاه‌های واج‌شناختی، ساختواژی و نحوی) را در پیش گرفته‌اند (اسپنسر و لوئیز، ۲۰۱۲: ۱۴). به‌علاوه، از دهه ۱۹۷۰، توجه زبان‌شناسان به کشف مشخصه‌های ممیز واژه‌بست‌ها و ارائه پارامترهای رده‌شناختی برای مطالعه آنها جلب شد (گرلاخ^۸، ۲۰۰۲: ۲۵). به عقیده اسپنسر و لوئیز (۲۰۱۲: ۳۸)، برجسته‌ترین مطالعات متقدم رده‌شناختی

-
1. host
 2. P. R. Kroeger
 3. A. Spencer and A. R. Luis
 4. phonological/prosodic approach
 5. mixed/eclectic approach
 6. clitic systems
 7. S. R. Anderson
 8. B. Gerlach

از واژه‌بست‌ها را زوئیکی^۱ (۱۹۷۷)^{۱۵}، کلاونز^۲ (۱۹۸۵)^{۱۶} و هالپرن^۳ (۱۹۹۵)^{۱۷} انجام داده‌اند.

بدیهی است رده‌شناسان مزبور با ارزیابی مطالعات پیشین، ویژگی (های) رده‌شناختی تازه‌ای از واژه‌بست‌ها را کشف و پارامتر (های) مربوط را برای مطالعه آنها ارائه نموده‌اند. در راستای همین نگرش، آيخن‌والد (۲۰۰۳) نیز با ارزیابی دقیق مطالعات پیشین، الگوی رده‌شناختی کاربردی و کارآمدی را با این پانزده پارامتر جهانی برای شناسایی، ارزیابی و تحلیل واژه‌بست‌های همه زبان‌ها پیشنهاد نموده است: (۱) سمت اتصال واژه‌بست به میزبان؛ (۲) میزبان‌گزینی/انتخاب‌گری^۴ واژه‌بست؛ (۳) جایگاه میزبان واژه‌بست در جمله؛ (۴) ناهم‌ارزی^۵ واژه‌بست با واژه واجی؛ (۵) واج‌آرایی و ساختار زنجیری ویژه واژه‌بست‌ها؛ (۶) انسجام واجی واژه‌بست‌ها؛ (۷) ارتباط واژه‌بست با مکث؛ (۸) کنار هم قرار گرفتن واژه‌بست‌ها؛ (۹) آرایش زنجیره‌های واژه‌بستی^۶؛ (۱۰) جایگاه واژه‌بست‌ها نسبت به وندها؛ (۱۱) هم‌ارزی^۷ واژه‌بست‌ها با واژه‌های دستوری؛ (۱۲) گستره نحوی واژه‌بست‌ها؛ (۱۳) احتمال واژگانی‌شدگی^۸ واژه‌بست‌ها؛ (۱۴) قواعد نحوی ویژه واژه‌بست‌ها؛ و (۱۵) هم‌ارزی واژه‌بست‌ها با طبقات [بسته] واژگانی/ساختواژی که همه در بخش سوم به همراه تحلیل داده‌های گویشی تشریح می‌گردند. به باور آيخن‌والد (۲۰۰۳: ۴۳-۴۲)، این الگو پیوستاری چندوجهی (با تکواژهای کاملاً آزاد در یک انتها و تکواژهای کاملاً وابسته در انتهای دیگر) را می‌سازد که باعث تمایز دقیق واژه‌بست‌ها از وندها، تعیین نوع و میزان شباهت واژه‌بست‌ها با دیگر تکواژها و کشف مشخصه‌های ممیز آنها در همه زبان‌ها می‌شود، ولی نباید انتظار داشت بتوان همه پارامترهای آن را بر واژه‌بست‌های یک‌گونه زبانی به کار بست.

۳- بحث و تحلیل

پس از معرفی داده‌بنیاد صورت‌ها و نقش‌های نحوی واژه‌بست‌های ضمیری در بشاگردی شمالی (NB) و بشاگردی جنوبی (SB)، این بخش به تحلیل آنها بر اساس پانزده پارامتر

1. A. M. Zwicky
2. J. L. Klavans
3. A. Halpern
4. selectivity
5. non-correlation
6. clitic strings
7. correlation
8. lexicalisation

رده‌شناختی آيخن‌والد (۲۰۰۳) می‌پردازد. در این راستا و برای شفاف‌سازی تحلیل‌ها، شیوه کاربرد، عملکرد و هدف هر پارامتر تشریح می‌گردد، اما بدیهی است اگر پارامتری امکان کاربرد نیابد، از فرایند تحلیل کنار گذاشته می‌شود.

همسو با یافته رده‌شناختی صاحب‌نظران مبنی بر کاربرد واژه‌بست‌ها تقریباً در تمام زبان‌های غیر گسسته^۱ (زوئیکی، ۱۹۷۷: ۱)، تعداد و موارد کاربرد آنها در بشاگردی شمالی و جنوبی نیز شایان توجه است. با این حال و در راستای اهداف پژوهش، تنها تحلیل رده‌شناختی واژه‌بست‌های ضمیری این دو گونه زبانی در کانون جستار حاضر می‌گنجد که از نظر صورت ساختاری/واژگانی در دو رده جای می‌گیرند: الف) «مطابقه/فاعلی^۲، ملکی/اضافه‌ای^۳، حرف‌اضافه‌ای/متممی، مفعولی مستقیم (در زمان غیرگذشته)، مفعولی غیرمستقیم» و ب) «مفعولی مستقیم» (در زمان گذشته) که در جداول زیر آمده‌اند:^[۸]

جدول ۱: واژه‌بست‌های ضمیری بشاگردی (رده الف)

	NB		SB	
	SG	PL	SG	PL
1	= (o)m	= mo(n)	= (o)m	= (a)n
2	= (e)t	= to(n)	= (e)t	= (o)x
3	= i	= šo(n)	= (e)h	= (e)š

جدول ۲: واژه‌بست‌های ضمیری بشاگردی (رده ب)

	NB		SB	
	SG	PL	SG	PL
1	= (o)m	= in	= in	= om
2	= i	= iə	= u	= ahn(t)
3	= o	= en(d)	= o	= ehn(t)

نام‌گذاری بالا برای این عناصر تنها بر اساس این پنج نقش نحوی صورت گرفته است که در نحو بشاگردی می‌پذیرند: ۱) کنشگر جمله گذشته متعدی (۱a)؛ ۲) مفعول مستقیم (۱b)؛ ۳) مفعول غیرمستقیم (۱c)؛ ۴) مالک/مضاف‌الیه (۱d)؛ و ۵) مفعول حرف‌اضافه/متمم (۱e).^[۹]

1) (SB) a. /men = om šehm jux/ «من شام خوردم»
I = SUBJ.CL.T.1SG dinner eat.PAST.3SG

1. non-isolating
2. agreement clitics
3. subject clitics
4. possessive/genitive clitics

b. /deh	zatt = u-h = eš/	«دیروز زدندت؟»
	yesterday kick.PAST = OBJ.CL.T.2SG-HI = SUBJ.CL.T.3PL	
c. /zen	mofst = eh	?a-n-dah-om/ «زن مفتش نمی‌دهیم.»
	wife cheep = OBJ.CL.T.3SG	V.EL-NEG-give.PRES-1PL
(NB)d. /laha = to	soh-ø/	«کپرتان سوخت.»
	hut = POSS.CL.T.2PL	burn.PAST-3SG
e. /kel = šo	rowt-i/	«با آنها (باهاشون) رفتی؟»
	with = OBJ.CL.T.3PL	go.PAST-2SG

در شواهد ۱، واژه‌بست‌های =om، =u، =eh، =to و =šo به ترتیب نقش‌های کنشگر گذشته، مفعول مستقیم (گذشته)، مفعول غیرمستقیم، مالک و مفعول حرف‌افزافه را ایفا نموده‌اند. به علاوه، در تحلیل کلی و کوتاه، طبق رده‌بندی زوئیکی (۱۹۷۷) همهٔ آنها واژه‌بست‌ویژه‌اند؛ زیرا به دلیل وابستگی به میزبان واجی، مسلماً توزیع نحوی یکسانی با صورت‌های کامل خود ندارند. الگوی کلاونز (۱۹۸۵) نیز ویژگی‌های رده‌شناختی «پایانی، پسین، پی‌بست» را برای آنها برمی‌شمرد. سرانجام بر اساس رده‌بندی هالپرین (۱۹۹۵)، نمونه‌های (1a)، (1c)، (1d) و (1e) واژه‌بست‌ جایگاه دوم و نمونهٔ (1b) واژه‌بست فعلی دارد. با در نظر داشتن این خصوصیات کلی رده‌شناختی برای واژه‌بست‌های ضمیری بشاگردی، اکنون به ارزیابی و تحلیل دقیق این عناصر بر اساس پارامترهای رده‌شناختی و جهانی آیین‌والد (۲۰۰۳) پرداخته می‌شود.

۳-۱- سمت اتصال واژه‌بست به میزبان

این پارامتر واجی دو ارزشی بر اساس اتصال واژه‌بست به آغاز/پایان میزبان، آنها را به پیش‌بست و پی‌بست رده‌بندی می‌کند.^[۱۰] از نمونه‌های (1a-e) پیداست همهٔ واژه‌بست‌های ضمیری در بشاگردی شمالی و جنوبی از ردهٔ پی‌بستی هستند.^[۱۱] افزودنی است در این باره، رده‌شناسان دریافته‌اند در زبان‌های دنیا، کاربرد پسوندها بیشتر از پیشوندها و به‌طور همبسته، کاربرد پی‌بست‌ها نیز بیشتر از پیش‌بست‌هاست (آیین‌والد، ۲۰۰۳: ۴۴). همسو با این یافتهٔ جهانی و به دلیل گرایش غالب بشاگردی به کاربرد ساختواژهٔ پسوندی (صدیقی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۲۶۳)، کاربرد پی‌بست‌های ضمیری آن نیز غالب است (2a-e).

2) (SB) a. /šen-ak = et	ne-dix/	«بزغاله را ندیدی؟»
	kid-DIM = SUBJ.CL.T.2SG	NEG-see.PAST.3SG
b. /pül = h	?a-de-ø/	«پولش بده.»
	money = OBJ.CL.T.3SG	IMP-give.PRES-2SG
(NB)c. /kel xoy = om	got = i/	«به خودم گفتم.»

- to self = OBJ.CL.T.1SG tell.PAST = SUBJ.CL.T.SG
 d. /ganuəg = mon ?a-kan-i/ «دیوانه‌مان می‌کنی.»
 mad = OBJ.CL.T.1PL V.EL-make.PRES-2SG
 e. /čok goze = to koʃā-y-i/ «پسر بزرگتان کجاست؟»
 son old = POSS.CL.T.2PL where-HI-be.PRES.3SG

در نمونه‌های ۲، واژه‌بست مطابقهٔ دوم شخص مفردِ et = (۲a)، واژه‌بست مفعول غیرمستقیم سوم شخص مفردِ h = (۲b)، واژه‌بست مفعول حرف‌افزای اول شخص مفردِ om = (۲c)، واژه‌بست مفعول مستقیم اول شخص جمعِ mon = (۲d) و واژه‌بست ملکی دوم شخص جمعِ to = (۲e) همه به صورت پی‌بستی به میزبان‌های خود پیوسته‌اند. البته باید دانست این یافته بیانگر گرایش غالب آنها در این گویش و نه قانون جزمی و مطلق آنها، است؛ چراکه در شواهد ۳ نقض می‌گردد:

- 3) (SB) a. /x = a-vā ø-rav-ahnte/ «می‌خواهید بروید؟»
 SUBJ.CL.T.2PL = V.EL-want.PRES.3SG SUB-go.PRES-2PL
 (NB) b. /na = šo-dār = om/ «به من ندادند (ندادندم).»
 NEG = SUBJ.CL.T.3PL-give.PAST.3SG = OBJ.CL.T.1SG

برخلاف گرایش غالب واژه‌بست‌های بَشاگردی به اتصال پی‌بستی به میزبان، در نمونه‌های ۳، مطابقهٔ فعل با کنشگرهای جملات گذشتهٔ متعدی به کمک پیش‌بست‌های مطابقهٔ دوم شخص جمعِ x = (۳a) و سوم شخص جمعِ šo = (۳b) صورت گرفته است. البته این کاربرد مغلوب پیش‌بستی فقط مختص واژه‌بست‌های مطابقهٔ این گویش‌هاست و واژه‌بست‌های ضمیری در چهار نقش نحوی دیگر، فقط به صورت غالب پی‌بستی به کار می‌روند.

۳-۲- میزبان‌گزینی/انتخاب‌گری واژه‌بست

این پارامتر دو ارزشی نحوی بر تعیین محدودیت/گسترده‌گی میزبان‌گزینی واژه‌بست‌ها، به‌عنوان اصلی‌ترین عامل تمایز آنها از وندها، تمرکز دارد. به اعتقاد صاحب‌نظران، برخلاف وندها که میزبان خاص با مقولهٔ نحوی/واژگانی خاص می‌پذیرند، واژه‌بست‌ها بدون محدودیت به هر میزبانی با هر مقولهٔ نحوی/واژگانی می‌پیوندند و از میزبان‌گزینی آزادتری برخوردارند. بیگل و نیگلز^۱ (۲۰۰۷: ۱۷۴-۱۷۵) واژه‌بست‌ها را در این مفهوم رده‌شناختی، «صورت‌سازهای وابستهٔ فارغ از مقوله^۲» می‌دانند؛ یعنی صورت‌سازهایی که از نظر مقولهٔ نحوی میزبان، گزینش و عملکرد نامحدود دارند.

1. B. Bickel and J. Nichols
 2. categorially unrestricted bound formatives

ʔa-dah-om/

«قول مردانه‌تان می‌دهم.»

V.EL-give.PRES-1SG

e. /boz = **mo**

gār

bu-ø/

«بزمان گم شد.»

goat = POSS.CLT.1PL missing be.PAST-3SG

f. /boz sah = **mo**

gār

bu-ø/

«بز سیاهمان گم شد.»

goat black = POSS.CLT.1PL missing be.PAST-3SG

در شواهد ۵، پی‌بست‌های مطابقت دوم شخص مفرد (et) = (Δa,b)، مفعول غیرمستقیم دوم شخص جمع (ton) = (Δc,d) و ملکی اول شخص جمع (mo) = (Δe,f) همه به واحد گروه اسمی، نه واحد واژگانی اسم، پیوسته‌اند. آنها سازه لبه راست/سمت راست‌ترین واژه گروه اسمی را به‌عنوان میزبان برگزیده و با گسترش سازه‌های گروه، میزبان جدیدی می‌گزینند. این ویژگی ثابت می‌کند پی‌بست‌های مذکور سازواری دستوری مستقیم با واژه میزبان ندارند؛ یعنی سازه‌های «واژه میزبان+پی‌بست» واحد دستوری جداگانه‌ای از کل گروه‌های نحوی شامل خود نمی‌سازند. البته بر اساس پارامتر جایگاه میزبان، رفتار رده واژه‌بست‌های شناور نیز فقط در پی‌بست‌های مطابقت بشاگردی (Fa,b) دیده می‌شود که هیچ منافاتی با گرایش کلی آنها به ظهور در جایگاه پیش‌فرض و زیربنایی واکرناگل ندارد.

6) (NB) a. /to pul-on ʔey hasan = **et**

you(SG) money-PL of PN = SUBJ.CLT.2SG

dāl

«تو پول‌ها را به حسن دادی؟»

give.PAST.3SG

(SB) b. /hanj = **ox**

del laha nux/ «سبد را توی کپر گذاشتید؟»

basket = SUBJ.CLT.2PL in hut put.PAST.3SG

متأثر از عوامل گفتمانی و نگرش/تأکید گوینده، پی‌بست‌های مطابقت (e)t = و (o)x = در نمونه‌های ۶ می‌توانند برای نمایش کنشگر جمله گذشته متعدی هر کدام از سازه‌های کج نویسی شده را آزادانه و شناور به‌عنوان میزبان مؤکد برگزینند (مانند (Ya,b) و ثابت می‌شود این پی‌بست‌ها به نقش و مقوله نحوی میزبان خود حساس نیستند.

7) (NB) a. /to pul-on = **et** ʔey hasan

you(SG) money-PL = SUBJ.CLT.2SG of PN

dāl

«تو پول‌ها را به حسن دادی؟»

give.PAST.3SG

(SB) b. /hanj

del lahar = **ox**

nux/

basket in hut = SUBJ.CLT.2PL put.PAST.3SG

۳-۴- ناهم‌ارزی واژه‌بست با واژه واجی

این پارامتر واجی ناظر بر تمایز واژه‌های مستقل از واژه‌بست‌ها بر اساس امکان پذیرفتن تکیه مستقل است؛ با این وصف که برخلاف واژه‌های مستقل، واژه‌بست‌ها فاقد تکیه مستقل و ناتوان در ایجاد واژه واجی جداگانه‌اند (آیخین‌وآلد، ۲۰۰۳: ۴۸-۴۷). در واقع، واژه‌های مستقل هم واژه واجی و هم واژه نحوی‌اند، ولی واژه‌بست‌ها فقط واژه نحوی‌اند؛ یعنی از نظر نحوی، همانند واژه مستقل، ولی از نظر واجی، همانند وند هستند (بیکل و نیکلز، ۲۰۰۷: ۱۷۵-۱۷۴). کروگر (۲۰۰۵: ۳۱۸) ویژگی‌های واژه واجی مستقل را چنین برمی‌شمرد: ۱) کوچک‌ترین گفته ممکن^۱ در زبان است؛ ۲) مکث دلخواه فقط در مرز واژه‌های واجی و نه در میان واژه واجی، رخ می‌دهد؛ ۳) بر اساس محدودیت‌های الگوی هجایی زبان، همواره یک/چند هجای خوش‌ساخت دارند؛ و ۴) هر واژه واجی یک تکیه اصلی دارد که در ادامه، پی‌بست‌های ضمیری بَشاگردی بر اساس آنها ارزیابی می‌شوند (شواهد ۸).

- 8) (SB) a. */=eh/^[۱۴] «ش»
 =OBJ.CL.T.3SG
 b. ? /sax = an mex/^[۱۵] «سگمان مُرد»
 dog = POSS.CL.T.1PL die.PAST.3SG
 (NB) c. /to = t na-go/ «تو نگفتی؟»
 you = SUBJ.CL.T.2SG NEG-tell.PAST.3SG
 d. /šo'mā = to na-di = ø/ «شما ندیدیدش؟»
 you(PL) = SUBJ.CL.T.2PL NEG-see.PAST.3SG = OBJ.CL.T.3SG

نمونه (۸a) تنها از پی‌بست مفعولی سوم شخص مفرد eh = ساخته شده است، اما این گفته بسیار کوتاه و فاقد معنای (بافتی) کامل، هرگز به‌تنهایی بر زبان آورده نمی‌شود؛ بنابراین، نادرستی است و نمی‌تواند یک واژه واجی تمام‌عیار باشد. در نمونه (۸b) نیز نمی‌توان میان میزبان و پی‌بستِ ملکی اول شخص جمع an = مکث کرد؛ زیرا سازه «میزبان+پی‌بست» فقط یک واژه واجی است و در صورت بروز مکث میان اجزای این سازه، ناپذیرفتنی خواهد بود. در نمونه (۸c) پی‌بست مطابقاً دوم شخص مفرد t =، همانند بیشتر همتایان خود در جدول ۱، یک صورت کوتاه‌شده بدون واکه است که هرگز نمی‌تواند هجای مستقل بسازد؛ زیرا از الگوی هجایی (c)(c)(c)cv در این گویش، تخطی می‌کند.^[۱۶] در نمونه (۸d) نیز پی‌بست مطابقاً دوم شخص جمع to = با میزبان خود، تنها یک تکیه اصلی (و فقط بر روی میزبان) دارد که ثابت می‌کند سازه

1. the smallest possible utterance

در نمونه‌های ۹ و با حذف واکه /e/ از دو واژه‌بست مفعول مستقیم $= et$ و $= eš$ ، به ترتیب خوشه‌های دوهمخوانی «انسدادی+انسدادی» $/g=t/$ و «خیشومی+سایشی» $/m=š/$ و خوشه سه‌همخوانی «زنشی+انسدادی+سایشی» $/rk=š/$ در مرز پی‌بست با میزبان پدید آمده است که در ساختار درون واژه‌های واجی این گویش، توالی‌های همخوانی نامتعارف و غیرمجازند.

۳-۷- ارتباط واژه‌بست با مکث

این پارامتر واجی فقط درباره واژه‌بست‌های ساده کاربرد دارد که واژه واجی مستقل پدید می‌آورند (آیخن‌والد، ۲۰۰۳: ۵۱-۵۰). از آنجا که همه پی‌بست‌های ضمیری بشاگردی از نوع ویژه و وابسته واجی‌اند، این پارامتر درباره آنها صدق نمی‌کند.

۳-۸- کنار هم قرار گرفتن واژه‌بست‌ها

این پارامتر واجی نیز فقط درباره واژه‌بست‌های ساده و ترکیب «پیش‌بست+پی‌بست» پیشنهاد شده است که از نظر الگوی تکیه، ویژگی‌های متفاوتی را با دیگر واژه‌های واجی به نمایش می‌گذارند (آیخن‌والد، ۲۰۰۳: ۵۲-۵۱). از این رو، چون پی‌بست‌های ضمیری بشاگردی از نوع ویژه و فاقد ترکیب «پیش‌بست+پی‌بست» هستند، این ویژگی را ندارند.

۳-۹- آرایش زنجیره‌های واژه‌بستی

آیخن‌والد (۲۰۰۳: ۵۲) مفهوم زنجیره واژه‌بستی را گرایش واژه‌بست‌ها به آرایش منحصر به فردی می‌داند که بتوان برای آن تبیین‌های (مقوله‌ای-) نحوی، معنایی یا واجی ارائه نمود. در بشاگردی، از میان همه زنجیره‌های واژه‌بستی ممکن، تنها زنجیره «پی‌بست مفعول مستقیم+پی‌بست مطابقه» دیده می‌شود، با این محدودیت که فقط ستاک فعل گذشته متعدی می‌تواند آن را میزبانی کند (شواهد ۱۰).

10)(SB) a. /ʔa-dit = ehn = om/

«می‌دیدمشان.»

V.EL-see.PAST = OBJ.CL.T.3PL = SUBJ.CL.T.1SG

(NB) b. /x^ward = end = i/

«آنها را خورد (خوردشان).»

eat.PAST = OBJ.CL.T.3PL = SUBJ.CL.T.3SG

در (۱۰a)، ستاک گذشته متعدی dit میزبان پی‌بست‌های مفعول مستقیم $= ehn$ و مطابقه $= om$ و در (۱۰b) نیز، ستاک گذشته متعدی x^ward میزبان پی‌بست‌های مفعول مستقیم $= end$ و مطابقه $= i$ است. تبیین علت وقوع نزدیک‌تر پی‌بست‌های مفعولی (نسبت به همتایان مطابقه خود) به میزبان با یک استدلال نحوی میسر است. در تحلیل ساختار موضوعی افعال متعدی، مفعول را موضوع درونی و فاعل را موضوع بیرونی آن می‌دانند؛ زیرا مفعول را از نظر منطقی و معنایی، نزدیک‌تر از فاعل به فعل می‌دانند

(تالرمُن^۱، ۲۰۱۵: ۱۹۳)؛ بنابراین، آرایش نحوی این موضوع‌ها در زنجیره‌های پی‌بستی بَشاگردی، بازنمود میزان نزدیکی منطقی، معنایی و زیرساختی آنها به فعل است.

۳-۱۰- جایگاه واژه‌بست‌ها نسبت به وندها

از نظر جایگاه، گرایش جهانی واژه‌بست‌ها به وقوع پس از همه انواع وندهاست (آیخِن^۲-وَأَلْد، ۲۰۰۳: ۵۳). همسو با این گرایش جهانی، در (۱۱a) نیز پی‌بست مطابقت ox = پس از پسوند اشتقاقی -uk و پسوندهای تصریفی -ak و -an و در (۱۱b) پی‌بست ملکی et = پس از پسوندهای تصریفی -ak و -on ظاهر شده است.

11)(SB) a. /gass-**uk-ak-an** = **ox** yuzinx/
bite.PRES-ATTR-DIM-PL = SUBJ.CLT.2PL kill.PAST.3SG

«مورچه‌های کوچک گزنده را کشتید؟»

(NB) b. /koterk-**ak-on** = **et** kojā-n/ «بچه‌هایت کجا هستند؟»

child-DIM-PL = POSS.CLT.2SG where-be.PRES.3PL

۳-۱۱- هم‌ارزی واژه‌بست‌ها با واژه‌های دستوری

واژه‌بست‌ها به دلیل برخورداری از ویژگی‌های ساختارهای خاص، واژه دستوری کامل‌اند (آیخِن^۲وَأَلْد، ۲۰۰۳: ۵۳) که کوچک‌ترین سازه ممکن در زبان و کوچک‌ترین واحدی است که توسط قواعد نحوی جابجا، جایگزین یا حذف می‌شود (کروگر، ۲۰۰۵: ۳۱۸). این پارامتر نحوی واژه‌بست‌ها را هم‌ارز با دیگر واژه‌های دستوری مستقل و تابع قوانین نحوی زبان می‌شمارد، خصوصیتی که درباره پی‌بست‌های بَشاگردی نیز قابل اثبات است: شاهد نخست، حرکت شناور پی‌بست‌های مطابقت در نمونه‌های (۶a,b) و انتخاب آزادانه یکی از میزبان‌های ممکن برای خود (مانند (۷a,b)) است. این مسئله بیانگر جابجایی و حرکت دستوری این عناصر در ساختار جمله است، با این تبیین که قواعد نحوی آنها را به‌عنوان واژه‌های نحوی مستقل قلمداد و جابجا می‌کنند. شاهد دیگر آنکه شواهد (۱a-e) روشن می‌سازند پی‌بست‌های ضمیری پنج نقش نحوی را در بَشاگردی ایفا می‌کنند که معمولاً توسط اسم (به‌عنوان یک واژه دستوری کامل) ایفا می‌شوند (شواهد ۱۲a-e)).

12) (SB) a. /**hassan** šehm = eh jux/ «حسن شام خورد.»
PN dinner = SUBJ.CLT.3SG eat.PAST.3SG

b. /**hassan** = eš zat/ «حسن را زدند.»

PN = SUBJ.CLT.3PL kick.PAST.3SG

c. /zen ba **hassan** ?a-n-dah-om/ «به حسن زن نمی‌دهیم.»

woman to PN V.EL-NEG-give.PRES-1PL

(NB) d. /laha	hassan	soh-ø/	«کپر حسن سوخت.»
hut	PN	burn.PAST-3SG	
e. /kel	hassan	rowt-i/	«با حسن رفتی؟»
with	PN	go.PAST-2SG	

در واقع، شواهد (۱۲a-e) بازنویسی نمونه‌های (۱a-e) هستند و در آنها اسم «حسن» به‌عنوان یک واژه دستوری تمام‌عیار، جایگزین پی‌بست‌های ضمیری پنج‌گانه بشاگردی در نقش‌های کنشگر، مفعول مستقیم، مفعول غیرمستقیم، مالک و مفعول حرف‌افزافه شده است؛ بنابراین، یکسانی نقش‌های نحوی پی‌بست‌های ضمیری و واژه‌های دستوری مستقل و امکان جایگزینی آنها در آن نقش‌ها، هم‌ارزی دستوری آن دو را ثابت می‌کند.

۳-۱۲- گستره نحوی واژه‌بست‌ها

به باور آئین‌والد (۲۰۰۳: ۵۴-۵۵)، واژه‌بست‌ها گستره نحوی خاص دارند و در یکی از سطوح سه‌گانه واژه، گروه یا جمله/بند وارد ساختار زبان می‌شوند. کارکرد این پارامتر نحوی که درباره واژه‌بست‌های همه زبان‌ها صدق می‌کند، درباره پی‌بست‌های ضمیری بشاگردی نیز چنین است: زیر بخش ۳-۳ نشان داد پی‌بست‌های مطابقت این گویش در جایگاه پیش‌فرض واکرناگیل قرار دارند، ولی متأثر از عوامل گفتمانی، می‌توانند میزبان‌های متفاوتی برگزینند (نمونه‌های ۶ و ۷). این شاهد ثابت می‌کند گستره نحوی (حرکت) آنها جمله است. همچنین، گستره نحوی پی‌بست‌های ملکی گروه اسمی (۵e,f, ۱۳a)، پی‌بست‌های مفعول غیرمستقیم گروه اسمی (۱c, ۲b, ۱۳b) و پی‌بست‌های مفعول مستقیم نیز گروه فعلی (شامل ستاک گذشته متعدی (۱۰a,b)، جزء غیرفعلی در افعال مرکب (۲d و ۱۳c) و پیشوند فعلی (۴a و ۱۳d)) است. به‌علاوه، به نظر می‌رسد گستره نحوی پی‌بست‌های مفعول حرف‌افزافه در این گویش، هم گروه حرف‌افزافه (۲c, ۱۳f) و هم واژه حرف‌افزافه به‌عنوان هسته گروه اضافه (۱e, ۱۳e) است. این یافته‌ها، به‌جز رفتار واژه‌بست‌های مطابقت بشاگردی که گستره نحوی آنها جمله است، نظریه بیکیل و نیکلز (۲۰۰۷) را تأیید می‌کند که گستره عملکرد واژه‌بست‌ها را گروه‌های نحوی می‌دانند و تحلیل وند گروهی کلاونز (۱۹۸۵) از واژه‌بست‌ها را نیز اثبات می‌کند.

13)(SB) a. /giyānim-an	giyām = eš	seyd-ø/	
wheat-PL	nice = POSS.CL.T.3PL	burn.PAST-3SG	«گندم‌های قشنگشان سوخت.»
b. /non	xošk = om	?a-de-ø/	«نان خشک به من بده.»
bread	dry = OBJ.CL.T.1SG	V.EL-give.PRES-2SG	
c. /serak = an		?ā-d-i/	«یادمان می‌دهد.»
show = OBJ.CL.T.1PL		V.EL-give.PRES-3SG	
d. /yar = eš		?a-čen-in/	«برشان می‌دارم (می‌گیرم).»

V.PREF = OBJ.CL.T.3PL	V.EL-take.PRES-1SG	
e. /bunvar = ox	?a-m-p-in/	«همراهتان نمی‌آیم.»
with = OBJ.CL.T.2PL	V.EL-NEG-come.PRES-1SG	
f. /bunvar	čok = ox	?a-m-p-in/ «همراه پسران نمی‌آیم.»
with	son = OBJ.CL.T.2PL	V.EL-NEG-come.PRES-1SG

۳-۱۳- احتمال واژگانی‌شدگی واژه‌بست‌ها

واژگانی‌شدگی واژه‌بست‌ها فقط در اندکی از زبان‌ها دیده می‌شود (آیخِن‌وآلد، ۲۰۰۳: ۵۵). در پیکره مورد استناد این پژوهش نیز موردی از فرایند واژگانی‌شدگی واژه-بست‌های ضمیری با میزبان‌های آنها مشاهده نمی‌شود.

۳-۱۴- قواعد نحوی ویژه واژه‌بست‌ها

مطابق این پارامتر نحوی، واژه‌بست‌ها می‌توانند از نظر نحوی غیرعادی و دارای قواعد نحوی ویژه باشند که تکواژهای دیگر فاقد آنها هستند (آیخِن‌وآلد، ۲۰۰۳: ۵۶-۵۵). همسو با این پارامتر، پی‌بست‌های ضمیری بشاگردی نیز از دو فرایند و قاعده نحوی منحصر به فرد برخوردارند که در تکواژهای دیگر مشاهده نمی‌شود: (۱) واژه‌بست مضاعف^۱ که در آن واژه‌بست و صورت غیرواژه‌بستی هم مرجع آن (با ویژگی‌های شخص، شمار و جنس یکسان)، هم‌زمان در بند ظاهر می‌شوند (هالپرِن، ۱۹۹۸: ۱۰۸-۱۰۷). در نمونه‌های (۱۴a,b) نیز پی‌بست مطابقاً (o)m = و ضمیر غیرواژه‌بستی me/mon که هر دو نقش مطابقه را ایفا می‌کنند و به موضوع یکسان (=کنشگر اول شخص مفرد) ارجاع می‌دهند، هم‌زمان در ساختار جمله حضور دارند.

14)(SB) a. /hasan = om	dit	me/	«من حسن را دیدم.»
	PN = SUBJ.CL.T.1SG	see.PAST.3SG	I
(NB) b. / mon = m	?ey	hasan di/	«من حسن را دیدم.»
	I = SUBJ.CL.T.1SG	of PN	see.PAST.3SG

(۲) صعود واژه‌بست^۲ که در آن واژه‌بست‌هایی که در زیرساخت جمله جایگاه پایین پس‌فعلی را پذیرفته‌اند، در روساخت جمله به جایگاه بالاتر پیش‌فعلی حرکت می‌کنند (آندِرْسِن، ۲۰۰۵: ۲۴۵):

15)(NB) */wor	get = end = om/	«برشان داشتم (گرفتم).»
V.PREF	take.PAST = OBJ.CL.T.3PL = SUBJ.CL.T.1SG	

1. clitic doubling
2. clitic climbing

در نمونه زیرساختی ۱۵، پی‌بست‌های مفعول مستقیم =en(d) = و مطابقت =om = (در نقش‌های متمم فعلی و مطابقت‌نمای ساختوازی) در جایگاه پس از ستاک گذشته فعل get قرار دارند. حال آنکه در نمونه روساختی ۱۶، پی‌بست مطابقت =om = برای پذیرفتن نقش و حالت، دستخوش فرایند اجباری صعود واژه‌بست گردیده و به جایگاه پیش از ستاک فعل حرکت نموده و به پیشوند فعل پیوسته است که در نمودار درختی، بالاتر از جایگاه اصلی زیرساختی آن است.

16)(NB) /wor = om get = en/ «آنها را برداشتم (برشان داشتم).»

V.PREF = SUBJ.CL.T.1SG take.PAST.3SG = OBJ.CL.T.3PL

۳-۱۵- هم‌ارزی واژه‌بست‌ها با طبقات [بسته] واژگانی/ساختوازی

این پارامتر بر ناقص‌بودن نوایی برخی از طبقات بسته واژگانی شامل وندها، ضمائر، ادات، افعال کمکی، پرسشواژه‌ها، کلمات ربطی، حروف اضافه و قیدها متمرکز است. با این توصیف که آنها نیز، همانند واژه‌بست‌ها، اغلب در فرایند تحول خود، مرحله واژه-بست‌سازی را گذرانده‌اند که مسلماً در آن نمی‌توانسته‌اند یک واژه واجی مستقل را بسازند (آیخین‌وآلد، ۲۰۰۳: ۵۶). در این رابطه باید گفت تاکنون سیر تحول تاریخی طبقات بسته واژگانی و پی‌بست‌های ضمیری بشاگردی ناکاویده مانده و از حیث این پژوهش نیز خارج است؛ بنابراین، نمی‌توان به‌طور یقین درباره هم‌ارزی پی‌بست‌های ضمیری و طبقات بسته واژگانی این گویش اظهار نظر کرد.

۴- نتیجه

واژه‌بست‌های ضمیری در گویش‌های بشاگردی شمالی و جنوبی، بازنمایی زیر طبقه‌های واژگانی-دستوری‌اند و در مطالعات رده‌شناختی، نحوی و معنایی، فایده بسیار دارند. بر اساس یافته‌های این پژوهش رده‌شناختی، یازده مورد از پانزده پارامتر جهانی آیخین‌وآلد (۲۰۰۳) در واژه‌بست‌های ضمیری بشاگردی (شمالی و جنوبی) بدین شرح تبلور می‌یابند: پی‌بستی‌بودن؛ آزادی در میزبان‌گزینی؛ گزینش میزبان در جایگاه ثابت واکرناگل؛ هم‌ارزی با واژه نحوی؛ ناهم‌ارزی با واژه واجی؛ وقوع پس از همه انواع وندها؛ برخورداری از ویژگی‌های زنجیری و واج‌آرایی ویژه؛ ایجاد خوشه‌های همخوانی خاص در مرز میزبان و واژه‌بست؛ برخورداری از آرایش نحوی خاص (با تبیین رده‌شناختی)؛ داشتن تنوع گستره نحوی در سطوح جمله، گروه و واژه؛ و برخورداری از دو قاعده نحوی ویژه واژه‌بست مضاعف و صعود واژه‌بست. به‌علاوه، به دلیل محدودیت‌های ساختاری، دو پارامتر ارتباط واژه‌بست‌ها با مکث و کنار هم قرار گرفتن واژه‌بست‌ها امکان کاربرد نیافته و دو پارامتر احتمال واژگانی‌شدگی و هم‌ارزی با طبقات [بسته] واژگانی نیز به دلیل ناکاویده‌ماندن سیر تحولات تاریخی این عناصر، قابل اثبات نیست؛ بنابراین، اکثریت

قاطع پارامترهای جهانی الگوی مورد استناد، فرضیه نگارندگان و همسویی ماهیت، رفتار و گرایش عناصر مورد بررسی با جهانی‌های پیشنهادی آئین‌وآلد (۲۰۰۳) برای واژه-بست‌ها را تأیید می‌کند. در درجه دوم، برای شیوه رفتار و گرایش این عناصر، می‌توان تبیین‌های نظری از جمله همبستگی میان ساختواژه پسوندی غالب و کاربرد پی‌بست‌ها، همبستگی میان ناهم‌ارزی با واژه واجی و عدم پذیرش تکیه/مکت، میزان‌گزینی گسترده و تعلق به سطح ساختاری جمله و تبلور میزان نزدیکی منطقی/معنایی عناصر در آرایش نحوی آنها را ارائه نمود. در پایان، این نوشتار ثابت می‌کند الگوی نظری آئین‌وآلد (۲۰۰۳) یک چارچوب علمی کارآمد، نظریه‌بنیاد، نظام‌مند، کاربردی و دارای کفایت تبیینی را برای ارزیابی، رده‌بندی و تحلیل رفتار و گرایش واژه‌بست‌های بشاگردی پیشنهاد می‌کند.

پی‌نوشت‌ها

۱. بشاگرد/بشاگرد (bašāgerd/bašāgard) نام دیوانی این شهرستان و بشکُرد (baškard) کهن‌ترین نام مکتوب و تنها نام رایج آن در بین بومیان است. در این پژوهش و در همه ارجاع‌ها، نام مورد استفاده منابع عیناً آورده شده است، گرچه «بشاگرد (ی)» اسم (صفت) مورد استفاده نگارندگان است.
۲. اوایل قرن هجدهم، اصطلاح clitic «واژه‌بست» و انواع آن شامل proclitic «پیش‌بست» و enclitic «پی‌بست» توسط هرمان وضع و پس از آن در زبان‌شناسی رایج شد (آندِرْسُن، ۲۰۰۵: ۱).
۳. از یک‌سو مانند واژه مستقل، توزیع واژه‌بست‌ها تابع قواعد نحوی، ولی از سوی دیگر مانند وند، همواره بدون تکیه و لزوماً وابسته به یک میزبان واجی‌اند؛ یعنی از نظر نحوی مستقل، ولی از نظر واجی وابسته-اند (کائیک^۱، ۲۰۰۶: ۴۹۱). در واقع، به همین دلیل زبان‌شناسان «واژه واجی^۲» و «واژه نحوی^۳» را از یکدیگر متمایز کرده‌اند (وُندِرْ هالست^۴، ۲۰۱۷: ۵۵).
۴. واژه‌بست‌سازی (cliticization) جزئی از فرایند دستوری‌شدگی (grammaticalization) است که ثابت می‌کند در گذر زمان واژه‌های مستقل ابتدا به واژه‌بست و در صورت تداوم تغییر، به وند تحول می‌یابند (هالپرِن، ۱۹۹۸: ۱۱۹).
۵. زوئیکی (۱۹۷۷) نخستین‌بار واژه‌بست‌ها را به دو شق ساده^۵ و ویژه^۶ رده‌بندی نمود: واژه‌بست ساده صورت کوتاه‌شده آوایی و بی‌تکیه یک واژه واجی مستقل است که رابطه معنایی شفاف و توزیع نحوی دقیقاً یکسان با آن دارد (زوئیکی، ۱۹۷۷: ۴)؛ مانند صورت وابسته «را» به صورت / = o/ در فارسی (شقایق، ۱۳۷۴: ۱۴۵). در برابر، واژه‌بست ویژه یا صورت واژگانی کامل ندارد؛ مانند 's مالکیت در

-
1. A. D. Caink
 2. phonological word
 3. syntactic word
 4. H. van der Hulst
 5. simple clitics
 6. special clitics

- انگلیسی (زوئیکی، ۱۹۷۷: ۶) و یا توزیع نحوی یکسانی با صورت کامل خود ندارد؛ مانند شناسه‌های فاعلی در فارسی (شقاقی، ۱۳۷۴: ۱۴۵).
۶. به‌منظور ارائه نظریه‌ای جهانی و واحد برای واژه‌بست‌ها، کلاونز (۱۹۸۵) پی برد گستره^۱ عملکرد وندها واژه، ولی گستره عملکرد واژه‌بست‌ها گروه است؛ بنابراین، واژه‌بست را «وند گروهی^۲» نامید و پارامتر دوارزشی واجی «پیش‌بست در برابر پی‌بست» و دو پارامتر دوارزشی نحوی «آغازین در برابر پایانی» و «پیشین در برابر پسین» را برای رده‌بندی واژه‌بست‌ها پیشنهاد کرد که در مجموع، هشت امکان را به‌دقت می‌دهند.
۷. با الهام از نظریه واکرناگل^۳ (۱۸۹۲) و با مطالعه جایگاه‌های ممکن برای کاربرد واژه‌بست‌ها، هالپرن (۱۹۹۵) دو رده/نظام واژه‌بستی را در زبان‌های دنیا شناسایی کرد: (۱) واژه‌بست‌های جایگاه دوم^۴ (واژه‌بست‌های قانون واکرناگل) که فقط در جایگاه دوم جمله/بند ظاهر می‌شوند و به دلیل انتساب به گستره جمله، واژه‌بست جمله نیز نامیده می‌شوند (هاک^۵، ۱۹۹۱: ۳۲۰)؛ و (۲) واژه‌بست‌های فعلی^۶ که به فعل/هسته نقشی منضم به فعل می‌پیوندند و نقش مطابقت‌نما^۷ دارند (هالپرن، ۱۹۹۸: ۱۰۵).
۸. توضیح آنکه در هر دو گویش واژه‌بست‌های مطابقت، ملکی، مفعول حرف‌افزافه، مفعول مستقیم (در زمان غیرگذشته) و مفعول غیرمستقیم صورت واژگانی و ساختاری یکسان دارند و در جدول ۱ فهرست شده‌اند. حال آنکه واژه‌بست‌های مفعول مستقیم (در زمان گذشته) این گویش‌ها صورت واژگانی و ساختاری ویژه و متفاوت با دیگر هم‌تایان خود دارند و در جدول ۲ آمده‌اند.
۹. در داده‌های گویشی، نام گونه گویشی برخی نمونه‌ها به قرینه نمونه (های) پیشین حذف شده است.
۱۰. البته رده سوم و بسیار نادری از واژه‌بست‌ها به نام درون‌بست (endoclitic/mesoclis) نیز در پاره‌ای از زبان‌ها کاربرد دارد (بیکل و نیکلز، ۲۰۰۷: ۱۹۸).
۱۱. از این رو، در ادامه با عنوان پی‌بست‌های ضمیری از آنها یاد می‌شود.
۱۲. باید گفت فقط پی‌بست‌های مفعول مستقیم (در زمان غیرگذشته) می‌توانند به پیشوند فعلی بپیوندند.
۱۳. جایگاه دوم می‌تواند پس از نخستین واژه/نخستین سازه باشد و واژه‌بست را در این دو جایگاه به ترتیب 2W (second word) و 2D (second daughter) می‌نامند (اسپینسر و لوئیز، ۲۰۱۲: ۴۸).
۱۴. ستاره نشانه نادرستی بودن جمله است.
۱۵. علامت سؤال نشانه ناپذیرفتنی بودن جمله است.

1. domain
2. phrasal affix
3. J. Wackernagel
۴. اثر واکرناگل (۱۸۹۲) نشان داد واژه‌بست‌ها در زبان‌های هندواروپایی باستان همواره پس از نخستین واژه بندهای پایه/پیرو؛ یعنی در جایگاه دوم جمله مشاهده می‌شوند (آندرشن، ۲۰۰۵: ۱۷۷).
5. second-position clitics/2P/P2
6. sentence clitic
7. H. H. Hock
8. verbal clitics
9. agreement marker

۱۶. کشیده‌ترین هجای بشاگردی با الگوی CVCCC (دارای خوشه سه‌همخوانی پایانی) را می‌توان در گونه رودباری و در هجای دوم از واژه *pe.čihnk* «نفوس بد» مشاهده نمود.
۱۷. فرایندهای نوع اول صرفاً در ساختارهای دارای خوشه واژه‌بستی خاص و فرایندهای نوع دوم تنها در واژه‌بست‌های دارای بیش از یک هجا رخ می‌دهند که بشاگردی فاقد هر دو است.

منابع

- شقایق، ویدا (۱۳۷۴). واژه‌بست چیست؟ آیا در زبان فارسی چنین مفهومی کاربرد دارد؟ در یحیی مدرسری و محمد دبیرمقدم (ویراستاران)، *مجموعه مقاله‌های سومین کنفرانس زبان‌شناسی (۱۴۱-۱۵۷)*. تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- صدیقی‌نژاد، بختیار (۱۳۸۹). بررسی توصیفی ساختار واژه‌گوش بشاکردی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- صدیقی‌نژاد، سپهر، آهنگر، عباسعلی و رستمی‌ابوسعیدی، علی‌اصغر (۱۳۹۴). معرفی دستگاه ضمائر و حالت در گویش بشاگردی جنوبی، در سید محمد حسینی معصوم و شهلا شریفی (ویراستاران)، *مجموعه مقالات سومین همایش زبان‌شناسی و آموزش زبان فارسی (ج ۷: ۱۷۳-۱۵۱)*، مشهد، دانشگاه فردوسی.
- Aikhenvald, A. Y. 2003. Typological parameters for the study of clitics with special reference to Tariana, In R. N. W. Dixon and A. Aikhenvald (eds.), *Word: A Cross-Linguistic Typology* (42-78), Cambridge: Cambridge University Press.
- Anderson, S. R. 2005. *Aspects of the Theory of Clitics*, New York, Oxford University Press.
- Bickel, B. and J. Nichols. 2007. Inflectional Morphology, In T. Shopen (ed.), *Language Typology and Syntactic Description* (3. 169-240), Cambridge: Cambridge University Press.
- Caink, A. D. 2006. Clitics, In K. Brown (ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2. 491-495), Oxford: Elsevier.
- Gershevitch, I. 1970. The Crushing of the Third Singular Present, In M. Boyce and I. Gershevitch (eds.), *W. B. Henning Memorial Volume* (161-174), London: Lund Humphries.
- Gerlach, B. 2002. *Clitics between Syntax and Lexicon*, Amsterdam, John Benjamins.
- Halpern, A. 1995. *On the placement and morphology of clitics*, Stanford, CSLI Publications.
- Halpern, A. 1998. Clitics, In A. Spencer and A. M. Zwicky (eds.), *Handbook of Morphology* (101-122), Massachusetts: Blackwell.
- Hock, H. H. 1991. *Principles of Historical Linguistics*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- Klavans, J. L. 1985. The independence of syntax and phonology in cliticization, *Language*, 61: 95-120.
- Kroeger, P. R. 2005. *Analyzing Grammar: An Introduction*, Cambridge, Cambridge University Press.

- Seddiqi-nejad, B. 2010. A Descriptive Study of (South) Bashakardi Dialect Morphology, MA Thesis, Zahedan: University of Sistan and Baluchistan. [In Persian]
- Seddiqi-nejad, S., Ahangar, A. A., Rostami Abusaeedi, A. A. 2016. Introducing the Pronominal and Case Systems in South Bashakardi, In S. M. Hosseini Ma'sum and S. Sharifi (eds.), *Proceedings of Third Conference of Linguistics and Persian Language Teaching* (7: 151-173), Mashhad: Ferdowsi University. [In Persian]
- Shaghghi, V. 1995. What is a clitic? Is such a concept used in Persian? In Y. Modarresi and M. Dabir-moghaddam (eds.), *Proceedings of Third Conference of Linguistics* (141-157), Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian]
- Skjærvø, P. O. 1988. Baškardi, *Encyclopedia Iranica*, 3: 846-850.
- Spencer, A. and A. R. Luis. 2012. *Clitics: An Introduction*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Tallerman, M. 2015. *Understanding Syntax*, New York, Routledge.
- Van der Hulst, H. 2017. Phonological Typology, In A. Y. Aikhenvald and R. M. W. Dixon (eds.), *The Cambridge Handbook of Linguistic Typology* (39-77), Cambridge: Cambridge University Press.
- Wackernagel, J. 1892. Über ein Gesetz der indogermanischen Wortstellung, *Indogermanische Forschungen*, 1: 333-436.
- Woodbury, A. C. 2003. The word in Cup'ik, In R. N. W. Dixon and A. Aikhenvald (eds.), *Word: A Cross-Linguistic Typology* (79-99), Cambridge: Cambridge University Press.
- Zwicky, A. M. 1977. *On Clitics*, Bloomington, Indiana University Linguistics Club.

اختصارات

1	First Person	PL	Plural
2	Second Person	PN	Proper Noun
3	Third Person	POSS.CLT	Possessive Clitic
ATTR	Attributive Marker	PRES	Present Stem
DIM	Diminutive Marker	SG	Singular
HI	Hiatus	SUB	Subjunctive Marker
IMP	Imperative Marker	SUBJ.CLT	Subject Clitic
NEG	Negative Marker	V.EL	Verbal Element
OBJ.CLIT	Object Clitic	V.PREF	Verbal Prefix
PAST	Past Stem		